

Όταν ακτινοβολεί η Ανθρωπιά*

Η Θεσσαλονίκη και η Ζάκυνθος δεν είναι ονόματα τα οποία έρχονται αυτόματα στο νου όταν συζητάμε για το Ολοκαύτωμα των Εβραίων. Κυρίως γιατί η πλειοψηφία των επιζώντων οι οποίοι έκαναν την Αυστραλία πατρίδα τους προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη.

Αυτό που συνέβη στις δύο αυτές ελληνικές πόλεις και περιέχει τα δύο άκρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς – το απόλυτο κακό και την ανθρωπιά – προσφέρει ένα μοναδικό πρίσμα μέσα από το οποίο μπορούμε να στοχαστούμε με αφορμή την Διεθνή Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος και την επέτειο της Ημέρας της Απελευθέρωσης του Άουσβιτς (27 Ιανουαρίου).

Πρόσφατα επισκέφτηκα και τα δύο μέρη, συναισθανόμενος τις διαμετρικά αντικρουόμενες εμπειρίες των Εβραϊκών Κοινοτήτων – η μία καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς, ενώ η άλλη σε απόσταση μόλις μερικών χιλιομέτρων, σώθηκε εξ ολοκλήρου, χάρη στο μοναδικό θάρρος και την ανθρωπιά των ντόπιων κατοίκων και των πολιτικών και θρησκευτικών ηγετών. Η εκπληκτική διαφορά στις τύχες αυτών των κοινοτήτων αποτυπώθηκε βαθιά μέσα μου.

Κατάφερα επίσης να εντοπίσω και να συναντήσω την Λένα Καρρέρ, τη μοναχοκόρη του Λουκά Καρρέρ, του ηρωικού δημάρχου της πανέμορφης τότε κατεχόμενης Ζακύνθου – του ενός από τους δύο ηγέτες οι οποίοι με αξιοθαύμαστο θάρρος έδωσαν τα δικά τους ονόματα στη Γκεστάπο αντί για τα ονόματα των Εβραίων κατοίκων του νησιού. Θα επανέλθω σε αυτή τη συνταρακτική συνάντηση αργότερα.

Η δεύτερη πόλη στην οποία ανα-

φέρομαι, η Θεσσαλονίκη, ιδρύθηκε πριν από 2.331 χρόνια. Γνώρισε την κυριαρχία των Μακεδόνων, των Ρωμαίων, των Βυζαντινών, των Νορμανδών, των Σταυροφόρων, των Ενετών, των Οθωμανών και των Ελλήνων και ήταν πατρίδα μιας ακμάζουσας κοινότητας 52.000 Εβραίων όταν οι Γερμανικές δυνάμεις κατέλαβαν την πόλη κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η μεγαλύτερη εθνική κοινότητα της Θεσσαλονίκης για πάνω από 400 χρόνια, οι Εβραίοι ζούσαν αρμονικά με τις άλλες μεγάλες κοινότητες – τους Έλληνες και τους Τούρκους.

Ο κορυφαίος ρόλος τους στη πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής εντυπωσίασε τόσο τον Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν [πρώτος πρωθυπουργός του Κράτους του Ισραήλ] όταν επισκέπτηκε τη Θεσσαλονίκη το 1914 που περιέγραψε την πόλη σαν τα «Ιεροσόλυμα των Βαλκανίων».

Αυτός ο κόσμος κατέρρευσε το 1941. Οι Γερμανοί κατέστρεψαν 56 συναγωγές και το μεγαλύτερο Εβραϊκό κοιμητήριο της Ευρώπης με πάνω από 350.000 τάφους, έκλεισαν τις τρεις Εβραϊκές εφημερίδες της πόλης, λεπλάτησαν Εβραϊκές περιουσίες, άρπαξαν ανεκτίμητα αρχεία και πήραν τους καταλόγους των ονομάτων όλων των μελών της Εβραϊκής Κοινότητας από τον αρχι-ραββίνο της.

Στις 11 Ιουλίου 1942, διέταξαν περίπου 9.000 Εβραίους να συγκεντρωθούν στη Πλατεία Ελευθερίας και να κάνουν εξευτελιστικές ασκήσεις κάτω από τον καυτό ήλιο όλη την ημέρα. Αυτοί που κατέρρευσαν, ξηλοκοπήθηκαν βάνουσα, ενώ οι πιο δυνατοί στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως του Γερμανικού Στρατού. Οι περισσότεροι από τους πολίτες που είχαν

συγκεντρωθεί, κοιτούσαν σιωπηλά. Κάποιοι μάλιστα χειροκροτούσαν το αλλόκοτο θέαμα.

Οι δρακόντιοι Νόμοι της Νυρεμβέργης είχαν εφαρμοστεί, απαγορεύοντας στους Εβραίους να χρησιμοποιούν τα δημόσια μέσα μαζικής μεταφοράς, να τρώνε σε εστιατόρια, να αγοράζουν ή να πωλούν ακίνητη περιουσία και να φορούν ένα κίτρινο αστέρι.

Οι 52.000 Εβραίοι που αναγκάστηκαν να μετακομίσουν σε τέσσερα γκέττο, διέσχισαν τους δρόμους της πόλης μέσα από πυκνοκατοικημένες περιοχές εν πλήρη γνώση των συμπολιτών τους.

Στο τελευταίο στάδιο της βιομηχανίας του θανάτου των Ναζί, δεκαεννέα τρένα τους μετέφεραν από το σιδηροδρομικό σταθμό στα στρατόπεδα του θανάτου: τα 18 είχαν προορισμό το Άουσβιτς και ένα το Μπέργκεν- Μπέλσεν. Ένα εξαημερικό οκταήμερο σιδηροδρομικό ταξίδι. Το πρώτο τρένο αναχώρησε στις 15 Μαρτίου 1943. Μόλις 1,950 άτομα επιβίωσαν.

Εν τω μεταξύ, στη Ζάκυνθο, ένα μικροσκοπικό νησί νότιο-δυτικά της Θεσσαλονίκης, όπου οι σκούρες πράσινες ελιές καλύπτουν τις λοφώδεις εκτάσεις, ένα δραματικό διαφορετικό σενάριο εξελίχθηκε μόλις μετά από έξι μήνες.

Ύστερα από τη διαταγή του φρούραρχου των Ναζί να του παραδοθούν τα ονόματα των 275 Εβραίων του νησιού, ο Δήμαρχος Λουκάς Καρρέρ κι ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος έκαναν το αδιανόπιτο: με πλήρη γνώση ότι οι πράξεις τους μπορούσαν να τους οδηγήσουν στο εκτελεστικό απόσπασμα,

παρέδωσαν στους Ναζί ένα χαρτί, δηλώνοντας ότι περιείχε τα 275 ονόματα.

Δεν ήταν όμως έτσι.

Περιείχε μόλις δύο ονόματα – τα δικά τους.

Την ίδια στιγμή, ενθάρρυναν τους νησιώτες να κρύψουν τους Εβραίους συμπολίτες τους σε εκκλησίες, πηγάδια, και αχυρώνες. Ολόκληρη η Εβραϊκή Κοινότητα της Ζακύνθου σώθηκε χάρη σε αυτές τις αξιοθαύμαστες πράξεις θάρρους. Ούτε ένας δεν προδόθηκε.

Καθώς βρέθηκα πρόσφατα στο πατρικό σπίτι της οικογένειας Καρρέρ, ρώτησα τη Λένα, την κόρη του Λουκά Καρρέρ, για το πως ένοιωθε για τις πράξεις του πατέρα της.

Σεμνά, χωρίς οποιαδήποτε αίσθηση ηρωισμού, απάντησε: «Ήταν φυσικό να κάνει το σωστό. Πάντα θαύμαζα τον πατέρα μου. Πάντα είχε ισχυρά πιστεύω για το δίκιο. Όταν ήμουν μικρή δεν συζητούσε ποτέ για όσα είχε κάνει και ποτέ δεν ζήτησε αναγνώριση. Αλλά όταν μεγάλωσα, συνειδητοποιούσα όλο και περισσότερο τη σημασία των πράξεων του. Είμαι τόσο ευτυχημένη που δεν έστειλε κανέναν στο Άουσβιτς. Δεν θα μπορούσα να ζήσω εάν το είχε κάνει.»

* Μετάφραση από το κείμενο του Vic Alhadeff, εκτελεστικού διευθυντή του Εβραϊκού Συμβουλίου της Νέας Νοτίου Ουαλίας, το οποίο δημοσιεύτηκε στην σελίδα 22 της εφημερίδας "Australian Jewish News", την Παρασκευή 27 Ιανουαρίου 2017.